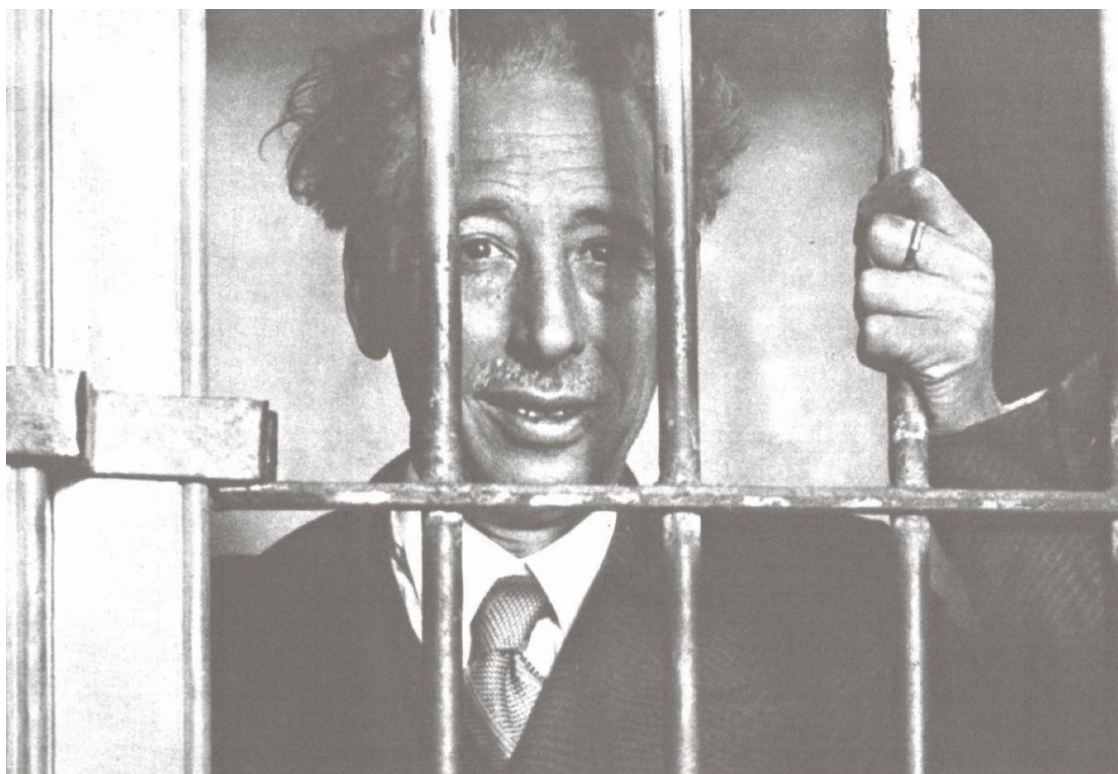

De Prat de la Riba a Torra, la presidència perseguida

La majoria de màxims dirigents polítics de Catalunya en el darrer segle han estat víctimes de la repressió i processaments per part dels poders de l'Espanya autoritària

Companys, empresonat després dels fets del 6 d'octubre del 1934. | BNE / Hemeroteca

El president de la Generalitat, Quim Torra, respon aquest dilluns (<http://www.naciodigital.cat/noticia/187653/tsjc/ajorna/judici/torra/fins/18/novembre>) per un suposat delictes de desobediència davant del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) per no haver retirat els llaços grocs de la façana del Palau de la Generalitat durant la campanya electoral del 28 d'abril, tal com li havia ordenat la Junta Electoral Central (JEC). La fiscalia li demana un any i vuit mesos d'inhabilitació i una multa de 30.000 euros. Sobre el seu predecessor, Carles Puigdemont, planeja una nova euroordre emesa pel jutge Pablo Llarena (<https://www.naciodigital.cat/noticia/189104/llarena/emet/nova/euroordre/contra/puigdemont>). La justícia belga va unificar les euroordres contra Puigdemont i els consellers Comín i Puig, que afrontaran una vista oral conjunta el 16 de desembre. (<https://www.naciodigital.cat/noticia/191085/justicia/belga/unifica/euroordres/puigdemont/comin/puig>)

Des de l'eclosió del catalanisme polític al segle XIX, sota règims dictatorials però també en etapes constitucionals, la relació entre Espanya i les institucions catalanes d'autogovern ha estat conflictiva. No només això: com una maledicció, des del primer president de la Mancomunitat, Enric Prat de la Riba, als presidents de la Generalitat restaurada, la majoria de dirigents polítics que

han encarnat la voluntat nacional de Catalunya han patit, en formes diverses, processaments i persecució judicial.

- Prat de la Riba, el burgès empresonat

Enric Prat de la Riba (1870-1917), el polític i pensador que va sistematitzar el catalanisme modern després de Valentí Almirall, era un home d'idees burgeses i conservadores. Prat va ser un dels dirigents de la Lliga Regionalista, que va obtenir un clar triomf a Barcelona en les eleccions del 1901. Però la Lliga, tot i el seu caràcter moderat, era vista amb hostilitat des de l'estat, i els seus líders eren considerats potencialment sediciosos.

[noticia]164877[/noticia]

El febrer del 1902, una vaga general va paraitzar Barcelona, provocant la declaració de l'estat de guerra. Aquesta era una situació bastant habitual a la Catalunya de fa un segle. Va ser en aquest context de suspensió de drets constitucionals que *La Veu de Catalunya*, l'òrgan de la Lliga de la qual Prat era director, va publicar un article d'un mitjà de Perpinyà que es feia ressò d'un conflicte agrari a la Catalunya Nord. En el text hi havia una frase d'uns vinyaters referint-se a la possibilitat d'unir-se a Catalunya.

Allò va ser suficient per ser considerat un escrit subversiu. Prat va ser detingut i empresonat pocs dies, entre el 2 i el 7 d'abril, fins que el cas va ser sobresegut. Però era un home de salut fràgil i l'estada a la presó, de condicions insalubres, li va deixar seqüeles i va haver de romandre en un sanatori a l'Auvèrnia durant un any.

- La Mancomunitat, intervinguda

Prat de la Riba va passar-se a la presó cinc dies per un article publicat al diari La Veu de Catalunya, del qual era director

Prat de la Riba va ser també el primer president de la Mancomunitat, l'agrupació de les quatre diputacions catalanes que el govern espanyol va atorgar el 1913, després d'una dura batalla política. Ell i la majoria de forces catalanes van convertir l'organisme en una institució d'autogovern. Va ser una de les poques conquestes polítiques de Catalunya sense que es produís un canvi de règim a Espanya. El 1917, Prat va morir i el va succeir Puig i Cadafalch, també de la Lliga.

Però la Mancomunitat era objectiu a abatre pels sectors més reaccionaris de l'estat. El setembre del 1923, el general Primo de Rivera va donar un cop militar i es va imposar com a dictador, amb la benedicció del rei Alfons XIII. Primo era capità general de Catalunya i s'havia guanyat una imatge de sensible al catalanisme. Fins i tot Puig i Cadafalch va mostrar esperances de comprensió per part del general. La realitat aviat ho va desmentir. Primo de Rivera va imposar una política de castellanització i Puig i Cadafalch va dimitir el desembre de 1923.

Primo de Rivera va designar l'espanyolista Alfons Sala per presidir la Mancomunitat; la Lliga, però, no va acceptar col·laborar-hi i va ser suprimida el 1925

Els governadors civils van designar nous consellers de la Mancomunitat i el dictador va proposar a la Lliga que s'integrés, domesticada, en un govern dominat per monàrquics fidels al règim. Primo de Rivera va designar l'espanyolista Allfons Sala per presidir la Mancomunitat. La Lliga, però, no va acceptar col·laborar amb la dictadura i Sala aviat va comprovar que el fet que els catalanistes no estiguessin al capdavant de l'organisme no suposava que Madrid fos més generosa en els traspassos de serveis. Al contrari. El 1925, finalment, la Mancomunitat va ser suprimida.

- Macià, exiliat a Bèlgica

Qui seria el primer president de la Generalitat contemporània, Francesc Macià, també va ser processat per motius polítics. En el seu cas, però, per fets molt diferents als de Prat. Macià, antic oficial de l'exèrcit espanyol, havia estat diputat a Corts i va anar evolucionant cap a posicions independentistes. Amb la dictadura, va anar a l'exili a França, des d'on va preparar el 1926 un projecte d'invasió de Catalunya per Prats de Molló.

[noticia]141688[/noticia]

El pla va ser descobert per la gendarmeria francesa i Macià va ser processat, però a París, en un judici que va tenir un enorme ressò internacional. Fou condemnat a dos mesos de presó i després va marxar a Bèlgica, des d'on viatjaria per diversos països d'Amèrica Llatina abans de tornar a Brussel·les, on va rebre una acollida càlida per part de les autoritats i de la colònia catalana. Va tornar definitivament a Catalunya el febrer del 1931, després de la caiguda de la monarquia i l'establiment de la Segona República. Començava una nova etapa en què l'històric dirigent nacionalista va convertir-se en el primer president de la Generalitat contemporània.

- Generalitat suspesa, president empresonat

El successor de Macià en la presidència, Lluís Companys, va enfrontar una greu crisi política durant el 1934. L'aprovació pel Parlament de la llei de contractes de conreu -una reforma agrària moderada, però que afectava els interessos dels grans propietaris agraris- va generar un plet entre la Generalitat i el govern espanyol, en mans de la dreta des de les eleccions de novembre de 1933. La Lliga, que estava a l'oposició, va aprofitar l'avinentsa per fer costat a Madrid contra l'executiu d'ERC i el conflicte es va dirimir davant el TC de l'època, el Tribunal de Garanties Constitucionals, que va rebutjar la llei.

[noticia]161965[/noticia]

El resultat de la crisi és ben conegut. La CEDA, el gran partit de la dreta espanyola, que no acceptava la República, va entrar al govern central que encapçalava Alejandro Lerroux, incrementant-se la tensió institucional. Així es va arribar al Sis d'Octubre, un episodi en el qual sempre s'ha menysvalorat el context internacional, amb una Europa en procés de feixistització (arribada al poder de Hitler a Alemanya, govern autoritari a Àustria, consolidació del feixisme a Itàlia, creixement de l'extrema dreta a França...).

Companys va ser empresonat al cap d'unes hores de proclamar l'estat català dins la República Federal espanyola

Companys, pressionat pels sectors més radicals d'ERC, va acabar proclamant l'estat català dins

de la República Federal espanyola. Una insurrecció que va acabar a les poques hores amb el Govern detingut. El Tribunal de Garanties va jutjar Companys i els seus consellers, condemnats a 30 anys de reclusió, mentre l'autonomia era suspesa.

El febrer de 1936, la victòria del Front Popular a Espanya va suposar la recuperació de la Generalitat i l'alliberament de Companys, retornat al Palau com a president. Però a la història de Catalunya l'esperaven els pitjors dies. En uns mesos va esclatar la Guerra Civil. L'any 1938, així que les tropes revoltades van ocupar el primer bocí de terra catalana, Franco v derogar l'autonomia, "en mala hora concedida". Amb la derrota del 1939, vindria l'exili. Companys, detingut a França el 1940, havia de tornar per ser processat i afusellat a Montjuïc.

Presidents a l'exili

L'assassinat de Companys va deixar la presidència de la Generalitat en mans de Josep Irla, titular de la presidència del Parlament, que com totes les institucions catalanes estava dispers per l'exili. Irla era un dirigent destacat del republicanisme gironí, d'idees federalistes i lliurepensadores. Va exercir la presidència fins al 1954, quan, ja malalt, va renunciar. Els diputats catalans a l'exili van elegir, a l'ambaixada de la República espanyola a Mèxic, nou president: Josep Tarradellas.

Tarradellas, el dia que fou investit president de la Generalitat. Foto: Arxiu ND/MHC

Va ser Tarradellas, antic dirigent de La Falç, exconseller de la Generalitat i qui va dirigir la política catalana al costat de Companys durant la Guerra Civil, qui va encarnar la institució vençuda a l'exili. A Catalunya, alhora, sorgien i es consolidaven noves organitzacions polítiques, aliene a la institucionalitat republicana. Tarradellas ho va repetir en diverses ocasions: "Si moro abans que Franco, seré enterrat aquí, a Saint-Martin-le-Beau". La perspectiva d'una desaparició enmig de l'oblit, sense cap reconeixement, l'empaitava. No va ser així, però per molt poc. La mort del dictador el 1975 i l'inici d'una transició a la democràcia van suposar la recuperació de les llibertats i el retorn de la Generalitat i de Tarradellas com a president. Va ser l'octubre del 1977, ara fa tot just quaranta anys.

El successor de Tarradellas, Jordi Pujol, guanyador de les eleccions del 1980, va tenir una presidència llarga en una autonomia recuperada, tot i els continus assetjaments del govern central en forma de lleis regressives i sentències del TC. Però Pujol ja havia tastat la presó, seguint el dramàtic destí de tots els presidents catalans. Va ser el 1960, quan va ser processat pels anomenats Fets de Palau, una acció de protesta contra el dictador amb motiu d'una visita a Catalunya.

- Mas, inhabilitat pel 9-N

El fil històric dels problemes judicials dels presidents de la Generalitat es va reprendre amb la figura de Mas, que va impulsar la jornada de participació del 9-N. L'exlíder de CDC i del PDECat va ser condemnat a dos anys d'inhabilitació (<https://www.naciodigital.cat/noticia/127100/dos/anys/inhabilitacio/mas/9-n>) per desobediència, confirmada pel Tribunal Suprem, que caduquen el febrer del 2020. Al seu costat també van rebre una pena Joana Ortega, Francesc Homs i Irene Rigau, membres del Govern durant la consulta i implicats en la seva organització.

Mas va ser condemnat a dos anys d'inhabilitació pel 9-N, procés pel qual també van rebre una pena Joana Ortega, Irene Rigau i Francesc Homs

Tots ells, a banda, van haver d'afrontar un procés al Tribunal de Comptes. Tot i que el TSJC, encarregat de jutjar Mas, Irene i Ortega, va descartar la malversació, finalment van ser condemnats a pagar 5,8 milions d'euros. La quantitat va ser sufragada a l'agost per part de la caixa de solidaritat

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/185147/caixa/solidaritat/paga/dos/milions/euros/faltaven/multa/9-n>) .

Així, de Prat de la Riba a Quim Torra, quasi tots els màxims dirigents polítics de Catalunya han "completat" un trist disseny d'una història que sembla voler equiparar la presidència a la repressió i la tragèdia. I així fins a l'actual president, que aquest dilluns afronta un nou judici.